

KONJEREJEC

GLASILO KONJEREJSKEGA DRUŠTVA ZA MARIBORSKO OBLAST

Dopise, naročila in reklamacije je pošiljati: Konjerejskemu društvu za Marib. oblast, Ivanjkovci

„Konjerejec“ izhaja 6krat letno

Člani društva sprejemajo list brezplačno. Naročnina letno 20 Din. Cenik inseratov na zahtevo

Štev. 5.

Maribor, dne 1. oktobra 1927.

Letnik IV.

Dirkalni kasač.

Spisal Rudolf Albrecht, prevaja Veble, drž. veterinar.

2. poglavje.

Izbira plemenskega materiala.

Najvišje načelo pri vsaki specijalni reji se glasi: Najboljši rejni material in nikoli dovolj dober.

Specijelno so v reji kasačev stroški za vzdrževanje tako visoki, da ima le najprvovrstnejši produkt izgled, da jih krije. Reja kasačev tvori zato velik riziko za rejca, rekel bi, da je neke vrste srečkanje z visoko vlogo investicijskih ter rejnih izdatkov. Čim več šans ima rejec pri tem srečolovu v rokah, tem verjetnejši je končni uspeh, te šanse pa obstoje razun v primerni zgradbi kobilarne v glavnem v pravilni izbiri rejnega materiala. Ni pa absolutno gotovo, da prvovrsten rejni material proizvede vedno prvovrsten produkt; celo pri nas ljudeh se dogodi, da dobé v vsakem oziru neprikorni stariši ponesrečenega otroka. Narava nam zadaja tu pa tam uganke; da pa ima vendar svoja trdna pravila, dokazujejo ravno izjeme.

a) Plemenska kobila.

Najvažnejši faktor v reji je kobila, ki nosi žrebe tekom 11 mesecev, katere soki ga v tem času ustvarijo in razvijajo in katere mleko ga hrani v prvih mesecih. Ta krvna transfuzija prenese naravno nele telesne, temveč tudi karakterne lastnosti od matere na žrebe.

Nočem s tem nikakor zmanjšati pomena dobrega plemenskega žrebca, smatram pa vendar, da je reproduktor le pobiljševalec dobrih temeljnih lastnosti, ki se nahajajo v plemenski kobili. Napredek tiči v stremljenju za pobiljšanjem reje; zato pa rédimo le po neprikorih materah; z neprimerno kobilo ne more delati čudežev niti najboljši žrebec.

Po tej ugotovitvi so za presojo, če je kobila za kasaško rejo sposobna, važni sledeči momenti:

1. Eksterieur v stoji in hoji;
2. Krvne linije (pedigree);
3. Dokazi sposobnosti in temperament;
4. Sposobnost rejnih organov, o katerih naj razpravljamo v naslednjem po vrsti.

1. Eksterieur v stoji in hoji.

Presoja eksterierja pričena pri glavi. Široko čelo kaže na razum, ravnostojéča ušesa in jasen pogled izdajajo inteligenco. Oko mora biti v prvi vrsti zdravo. Očesne bolezni kot mesečna slepota, očesna mrena ali siva slepota i. t. d. so dedne bolezni, nagnenja k tem boleznim povzročajo početkoma če ne drugega pa vsaj strašljivost, plahost in pri trenaji marsikake pojave, ki ovirajo razvoj konja. Glava naj ne bo pretežka, glavni nasad in lica naj bodo normalna. Široka lica, na robovih priostrena povzročajo žrebetom pri natezanju vajeti bolečine, jih dražijo k odporu ali jih pa silijo k ritanju. Vzrok

zato se išče po navadi v gobcu, medtem ko bi ga našli često v pogrešnem nasadu vratu.

Gobec sam in njegovo specijelno nagnenje se podeduje brez dvoma ali od kobile ali od žrebca. Ker ima večina kobil dirkalno karijero za seboj, ni težko ugotoviti, če imajo dober ali slab gobec. Opozarjam že zdaj na prednost, ki jo ima rejec, če redi v prvi vrsti kobile z dirkalnimi sposobnostmi.

Pleče naj leži pravilno ter naj je kolikor mogoče globoko; visokonožnost se dedi in škodi vztrajnosti žrebeta. Pri širokih prsih ne stojé noge preozko druga poleg druge in ne kolidirajo medsebojno v kasu (teku). Vse varnostne obveze ne odpravijo teh prirojenih napak, ker se tek ne more vršiti brezhibno, če noge medsebojno ovirajo. Stoja v biclju in kopitu mora biti korektna. Takozvana francoska, raznožna stoja se podeduje in ustvarja stisnjena kolena; tudi stanje samo trpi vsled te nekorektnosti.

Zelo važno za podedovanje je zdravo, normalno kopito. Strma kopita z visoko petno steno — podedujejo nagnenje za morske kosti; plitva, mesnata, krhka kopita (ploščnata kopita podedujejo nagnenje za kopitne razpoke). Tudi s tega vidika nudi kobila, ki je preizkušena na dirkališču ter ima neprikorno kopito, garancije za njegovo podedovanje.

Dobra plemenska kobila mora zavzemati mnogo tal; njeno truplo naj nudi žrebetu zadosti prostora za normalni razvoj. Prekratka kobila bi mogla povreči pokvečen produkt, posebno pri prvem žrebetu, ko še niso organi razširjeni. Tudi povrgavanje je pri taki kobili težko in tvori zlasti prvikrat nevarnost za mater in žrebe. Spreglejmo zato plemenski kobili celo njen predolgi hrbet.

Odločujoče važnosti za presojo kobile je njen zadnji del, sedež motorične sile, katere podedovanje tvori glavni pogoj za kvaliteto bodočega kasača. Če je bila kobila v trenaji, če je dokazala na dirkališču svojo dobro sposobnost in če je pri tem njen križ ostal normalen ter brez kostnih zverženj, je to siguren dokaz njene kremenitosti, ki jo bo tudi podedovala. Če kobila ni preizkušena, ima konjerejec en riziko več ter eno sigurno šanso manj, kljub temu pa imajo kobile, ki niso izčrpane na dirkališču, zopet to prednost, da jim ostane več življenjske sile za podedovanje; specijelno konjerejci v Ameriki dajo zaskočiti radi dobro vzrejene mlade »unried mares« (nepreizkušene kobile). Pri tem pa ne smemo prezreti, da se Amerikanci ne lotijo stvari na slepo, temveč, da dajo trenirati enoletnice. Tako je dal n. pr. eden največjih ameriških konjerejcev Mr. Hamlin zaskočiti že dveletnice, ki so izkazale pri domači preizkušnji najhitrejšo ude.

Ima pač vse v življenju dve plati. Podedljiva je neobhodno napačna stoja zadnjih nog (sabljasta, sodonožna in kravjenožna stoja). Krak kot tak, ravnotako diva kost na piščalni kosti se direktno ne podedujeta, pač pa je nedvomno dedljivo nagnenje zanju po mapačni stoji, kakor tudi po mehkesti kosti, najbolj nevarne so zajčje kljuke, ki se podedujejo v vseh okoliščinah skozi generacije; tega defekta ne dopustimo nikoli še tako sposobni kobili.

Vse, kar je bilo dosedaj povedano o eksterierju plemenske kobile, se nanaša ravnotako na mlado kobilo, ki jo naku-

pimo in postavimo v čredo plemenskih kobil kakor tudi na pridobitev kake matrone, ki je mogoče že žrebetila. Pri tej je naravno treba upoštevati, če so njeni potomci že pokazali zadovoljive sposobnosti; pa kljub temu opozarjam specijelno na pogreške zunanosti; kajti četudi je bila igra sreče reji dosežanega posestnika kobile mogoče naklonjena, ni nikjer nobene garancije za stalnost fortune in vsak čas lahko stopijo v ospredje dedne napake eksterijerja.

Ko smo dokončali eksterijeristično preskušnjo na mirni kobili, si jo dajmo predvesti ali pa zapreči. Pozor pri tem na to, če se premakne z mesta v korektnem, čistem kasu in če ima izdatno, od zadaj naprej prenašajočo hojo oziroma tek.

Kobile z dvojno hojo ali s hojo v pasu se dajo po sposobnem trenerju že balancirati ter usposobiti za kas na dirkališču; često pokažejo celo presenetljivo hitrost. Vendar se pa pri predvedbi ali pri vpreženju brez balančnega pripomočka takoj pokaže prvotna napačna hoja, specijelno v prvih korakih. Pas- in dvojna hoja se po navadi podeduje v prvih, često pa šele v drugih generacijah in ker zahteva balanciranje, kakor bom izčrpno pokazal pozneje, po navadi jačje obremenjenje prednjih nog, oslablja radi tega zmožnost v stoji in komplicira trenaja po nepotrebnem. Odsvetujem zato vzrejo kobil, ki nimajo čistih hoj v kasu, ker imamo dovolj kobil, ki točno izpolnjujejo ta predpogoji.

2. Krvne linije.

Že star pregovor pravi: »Kri ni voda,« in drug: »Iz nič ni nič.« Nikjer se ne izkaže pravilnost teh ljudskih glasov jasneje kot v reji kasačev. Minili so časi, ko se je dalo kobilo, ki se je obnesla v vožnji in pod sedlom, hišno ljubljeno neznanega izvora zaskočiti od kasaškega žrebca in so si pri tem domišljali, da vzgoje iz tega dirkalnega kasača. Razočaranje je bilo neizbežno, ker je tako vzrejenim produktom manjkal materni kasaški instinkt, ki tiči v krvi in se je bil moral podedovati tekom generacij.

Kdor izbira danes kobilo za kasaško rejo, se mora, če je izpadla ugodno njena preskušnja eksterijerja, temeljito pobaviti z njenim rodovnikom, pedigreejem in v prvi vrsti na to gledati, da ni kobila prekratko rejena, temveč da so podedovale najmanj tri generacije čisto kasaško kri z materine in očetove strani. Pri tem je postranskega pomena, če je ta kasaška kri ameriškega, ruskega, italijanskega ali anglo-normanskega izvora. Glavno je, da manjka v rodovniku ohižozna označba n. i. »nepoznanega izvora« ali da je ni v zadnjih treh generacijah. Seveda obstojé navidez slučajni, da je postala Rusinja »n. i.« prvotna mati izvanrednih kasačev; v tem slučaju je pa upravičena domneva, da so se papirji kobile zgrabili; potemtakem je izvor kobile le za nas nepoznan, faktično so pa bile v kobili združene generacije dobre kasaške krvi. V splošnem drži, da je rejčev rizik prevelik, da bi ga še povečavali s slučajnostmi; radi tega polagajmo važnost na dolg, nepriko-ren pedigree.

Posebno pozornost je nato obratiti, kakšen zarod sta imeli kobilina mati in stara mati. Če ima mati število dirkalnih kasačev v seznamu rekordov 1,40 ali še boljše in stara mati istotako je gotovo, da je kobila vzrejena z materine strani po produktivnih krvnih linijah (producing lines); pričakovati je upravičeno, da bo, če je oplemenjena po primernem žrebci, podedovala dobre kasaške nagone in ustvarila uporabnega kasača. Še dragocenejša postane naravno tista kobila, ki ima poleg prednosti eksterijerja in dobrih krvnih linij še to, da je že sama rodila kasače dobre kvalitete, ne da bi bila pri tem prestara; pri taki kobili smo lahko skoro čisto sigurni, kolikor je to pač pri reji mogoče. Samo da so take kobile kakor pri nas tako tudi v Ameriki redke.

Ožje krvno sorodstvo ni napaka v pedigreeju, kakor učil izkušnja, če je ta ožja kri seveda prvovrstna.

3. Sposobnosti in temperament.

Vse poti vodijo v Rim! Že mnogo dobrih, celo prvovrstnih dirkalnih kasačev je bilo vzrejenih od mater brez dokazov sposobnosti na dirkališču, če so drugače izpolnile vse predpogoje. V takih slučajih ne moremo govoriti niti od slučajnostnih produktov, ker ne vemo, če bi ne bila kobila le pokazala dobrih sposobnosti v slučaju, da bi bila iztrenirana. Včasih omaga lepa, dobro vzrejena, dve- ali triletna kobila radi nespametne trenaje ali kakega nesrečnega pripetljaja, predno stopi na dirkališče. Ni vzroka, da bi ne porabili take kobile za pleme, če jo že imamo. Toda — kakor že ponovno povdarjano — reja po untried mares, po kobilah brez dokazov sposobnosti na dirkališču, povečava rizik rejca, ker nima garancije za posredovanje trdosti, sposobnosti in dobre notranje konstitucije, ki se točno prenaša na žrebe. Od kobile pa, ki smo jo imeli priložnost opazovati na dirkališču, vemo vse. Poznamo njene dobre in slabe lastnosti, lahko presojamo, k kateremu žrebci spada po svojem temperamentu, kratko rečeno, ne blodimo v temi. Če je taka kobila prestala svojo dirkalno karijero, ne da bi se bile pokazale dedne napake, ima rejec opravičen izgled, da bodo imela tudi njena žrebeta isto sposobnost za dirkališče.

Važen je tudi čas, v katerem je kobila pokazala svojo dirkalno zmožnost. Pri visokih vzrejenih stroških ni za rejca brez pomena, da spravi svoj zarod že kot enoletnike na dirkališče in da jih starta kot dveletnike. Zgodnji speed (early speed) se prenaša ne le po žrebci, temveč tudi po kobili. Zato bi bila kobila, ki bi pokazala kljub zgodnji trenaji svojo dobro dirkalno sposobnost šele v četrtem ali petem letu, dragocen rejni eksperiment, ker riskiramo, da bo tudi žrebe tako pozno razvito.

Kobilin temperament je izraz njenega veselja do hoje. Po tem razlikujemo »vroče« in »flegmatične« kobile. Vroča kobila razpolaga s preobilico podedovanega kasaškega nagona in je za rejo posebno prikladna, ker prenaša to preobilico na svoj zarod in mu podeduje veselje do hoje; seveda pa mora biti sparjena z mirnim žrebci, da ne trpi žrebe na preveliki nervoznosti. Da imajo vroče kobile manj stojne zmožnosti, prihaja od tega, ker iz prevelike marljivosti razsipavajo svojo silo početkoma dirkanja. Ni treba, da bi to kazalo na pomanjkljivo srce ali pljuča. Flegmatična kobila pokaže svoje veselje do hoje šele, ko se njena kri razvalovi; sparjena z vročim žrebci, bo izpolnila svoj namen.

Konjerejec, ki je v srečnem položaju, da se izogiblje vsakemu eksperimentu, ki vzreja le po kobilah, ki so po eksterijerju nepriko-rne in katerih krvne linije in dirkalne sposobnosti odgovarjajo vsem zahtevam, tak rejec pač ne more doživeti razočaranja, če ima pri tem še preizkušeno dobrega žrebca. Kdor se pa pri kasaški reji zanaša le na srečen slučaj, igra loterijo; dobitok lahko zadene, ta pa od daleč ne odtehta mnogoštevilnih ničk (srečk brez dobitka), ki jih redi.

4. Sposobnost plemenskih organov.

Previdni rejec bo dal preiskati nebreno plemensko kobilo, predno jo postavi v svoj hlev, po veterinarju — porodničarju na maternici, jajčnikih itd.; to pa vseeno, če se gre za kobilo, ki je že žrebetila in ostala nebreja ali če se gre za še nezaskočeno kobilo. Ugoden izid te preiskave zmanjša njegovo riziko. Živinozdravnik tudi lahko pospeši ali celo omogoči obrežitev na ta način, da popravi lego maternice, da izleči katar ali neutralizira kislino itd. Ozirati se je na to, da so stroški za preiskavo in zdravljenje vsekakor veliko manjši, kakor zastoj izvrženi izdatki za vzdrževanje in skočne takse na neplodno kobilo, ki se ne more obrežiti iz kakega notranjega vzroka.

b) Plemenski žrebec.

Poslanstvo plemenskega žrebca obstoji, kot že omenjeno, ne le v plemenjenju, temveč v prvi vrsti v zboljšanju dirkalnega in rejnega materiala. Na novo pridobljen žrebec mora zato v vsakem oziru prekašati vse žrebce, ki so bili do zdaj v akciji. Njegov eksterijer, njegove krvne vrste in njegove sposobnosti, morajo odgovarjati najvišjim zahtevam; pogrešna izbira plemenske kobile se maščuje naravno le na enem žrebetu, ki ga vsako leto rodi; pogrešna izbira plemenskega žrebca pa postane lahko katastrofa za prve tri letnike, dokler ne pridemo na to, da je njegov zarod za nič.

Eksterijer plemenskega žrebca mora biti tak, da mu nima niti najstrožji kritik nič očitati niti odpustiti. Tračna višina se more gibati med 165 do 175 cm. Pasovna globina, merjena za grebenom, naj bo 10 odstotkov večja ko višina, torej okrog 184 do 192 cm. Jako važen za presojo jakosti kosti je obseg piščalne kosti, ki se meri pod kolenom in ki naj ima najmanj 21 do 22 cm. Razen teh mer se ugotavlja v Ameriki še teža žrebca za presojo njegove silnosti. Ta se giblje po velikosti od 900 do 1100 funtov, torej okrog 400 do 500 kilogramov.

Krvne vrste plemenskega žrebca naj bodo po možnosti različne od onih, po katerih se je vzrejalo do sedaj. Krvno osveženje dvigne rejo. Pedigree mora biti neprikoren in mora izkazovati brezpogojno le produktivne vrste z očetove kot z materine strani. Za konjerejca tvori to veliko pomirjenje, če ima žrebec že zarod z dobrimi dokazi sposobnosti na dirkališču.

Še važnejša kot pri kobilah je presoja, če ustvarja žrebec zgodaj zrela žrebeta. Če ima že dobre dveletnike na dirkališču, je to vprašanje rešeno v njegov prid. Če je pa tako mlad, da bi to ne bilo mogoče, ali če še ni skakal iz kakega drugega vzroka, se mora ugotoviti, če izkazuje on sam kot dveletnik dobre sposobnosti in če sta bila njegov oče in njegova mati zgodaj zrela konja. Ustvarjenje zgodnjega speveda je danes za rejca življensko vprašanje. Celo dober žrebec, katerega zarod pa kaže šele v četrtem do petem letu svoje polne zmožnosti, povzroči lahko ruin rejca, ker ni mogoče niti iz daleč nadoknaditi visokih vzrejnih izdatkov do tega poznega termina in se morajo zato nezrela žrebeta razprodati prej za malenkostne cene.

Dokazi sposobnosti plemenskega žrebca so eminentnega pomena. Četudi je, kakor že omenjeno, v gotovih okoliščinah mogoče vzrejati po takozvanih untried mares, po materah brez dokazov sposobnosti, bi bilo v sedanjih razmerah naravnost izzivanje usode, če bi hoteli vzrejati dirkalne kasače po žrebcu, ki je še tako dobro vzrejen, a nima dokazov sposobnosti. Pred 20 leti so bile razmere mnogo ugodnejše in se je takrat tudi posrečil poskus, da so dosegli izredne uspehe z ameriškimi žrebci brez rekordov, četudi ni bil zarod po eksterijerju prvovrsten. Stvar bi se pa bila takrat lahko ravno tako ponesrečila, kakor bi se to danes zgodilo. Ta riziko je prevelik in se mu lahko izognemo, ker je posebno v Ameriki, pa tudi v Franciji visoko število žrebcev, ki odgovarjajo vsem zahtevam tudi v pogledu dokazov sposobnosti.

Danes je celo velikega pomena, da zvmemo pri importiranem žrebcu, kako je dosegel svojo sposobnost, če ta ni le enkratna in slučajna, in kako je bil presojan kot dirkalni konj. Tudi mora ta njegova sposobnost prekašati ono, do sedaj uporabljanih žrebcev. Pri tem je specijelno pri ameriškimi žrebci polagati važnost na to, da je bil ta rekord dosežen pri dirkanju in ne po času (exhibition ali time record, v nasprotju z race recordom).

Ko smo se pomirili glede tega, kako se žrebec vede pri dirkanju ali, če smo imeli priliko to sami ugotoviti, je s tem rešeno tudi vprašanje temperamenta in nam je tako podan namig gledé pravilne izbire kobil.

Kar se pa tiče plemenilne zmožnosti, je ta pri žrebcu z zarodom izkazana. Pri žrebcu brez potomstva nas pa pouči v tem poskusni skok ali pa njegovo vedenje napram kobilah, ki se goni. Živinozdravniški pregled spolnih organov nas lahko popolnoma pomiri.

V nasprotju s kobilah, ki živi v kobilarni mirno, idilično življenje, mora žrebec v svrhu ohranitve svoje plemenilne zmožnosti izvrševati dnevno redno delo v vozu ali pod sedlom. Flegmatični žrebci, ki so često najsigurnejši oplojevalci, se naj tik pred zaskokom vprežejo v živahnem tempu za pol ure, da se jim kri razvalovi. Tudi preko zime naj žrebec ne stoji v ogradi in se debeli, temveč ga naj ohranimo z redno zimsko trenajo čvrstega in gibčnega.

Morda ni brez potrebe omenjati, da ne sme plemenski žrebec svojih kobil samo poskušati, temveč da ga naj šele privedemo h kobilah, ki je zmožna plemenitve. Kobilah moramo brezpogojno nadeti plemenilno opremo ali pa kako drugače onemogočiti njen odpor, da ne ogroža žrebca. Čim pasivnejša je kobila pri zaskoku, tem sprejemljivejša bo za žrebčeve kvalitete.

Plemenski žrebci naj po možnosti nimajo nobenih pozor vzbujajočih odznakov, specijelno nezaželjene so bele noge. Vrancji, temnorjavci, lisjaki so gledé barve priljubljeni.

Predno zaključim to poglavje, bi še rad omenil, da v njem za izbiro plemenskega žrebca postavljene smernice ne izgube nikakor na važnosti s tem, da morejo tudi taki žrebci zaploditi prvovrsten zarod, ki ne odgovarjajo popolnoma teoretičnim zahtevam, specijelno v pogledu eksterijera, kostne jakosti in obilnosti života, seveda če so drugače podani vsi predpogoji (krvne vrste, dokazi sposobnosti itd.). Če sparimo takega žrebca s kobilami, ki imajo oni eksterijer, ki žrebcu manjka, in ki so sprejemljive za njegove druge izredne lastnosti, more izpasti zarod kljub temu izbornu.

Vendar pa mora pri žrebcu, ki ni čisto brez napake, najprej lastnik sam napraviti rejne poskuse, predno se javnost zanj odloči v slučaju, da so izpadli ti poskusi ugodno.

Kasaške dirke v Ljutomeru.

Vršile so se dne 8. septembra ter je bil obisk zelo zadovoljiv.

Neomejeno priznanje pač zahtevata dva momenta: Vožnja naših ljutomerskih rejcev, ki je za čisto kmečke razmere res izvrstna; videli smo dobre, povsem korektno vožene lepe borbe in zadostuje opomba, da so kazni na ljutomerski progski skoraj nepoznane. Čisto posebno priznanje pa zasluži strast in veselje naših rejcev za kasaško stvar: 13 konj je namreč konkuriralo za darila, ki so znašala v treh dirkah skupno 4000 Din! Žal pač, da ne more nuditi več društvo, ki ne dobi od države za dva dirkalna dneva v celim letu več kot 3500 dinarjev. Te vsote bi bile docejla nemogoče brez izvrstnega sodelovanja odbora.

Želeti bi bilo, da bi se progja pred dirkami vsakokrat izvaljala.

Če naj naša dobra jugoslovanska reja kasačev tudi ne izgine, se bo morala država povzpeti do nekaj več zanimanja za rejo, ki je za narodno gospodarstvo tolike važnosti.

Da omogočim primerjanje, naj navedem tukaj vsote, ki so bile dane na razpolago kasačem kot dirkalna darila prejšnjega leta v posameznih nasledstvenih državah (preračunana v dinarje):

Avstrija	11,243.920.—	Din
Ogerska	4,123.700.—	Din
Čehoslovaška	1,943.440.—	Din
Jugoslavija	150.320.—	Din

Ker pa ministrstvo za kmetijstvo smatra za primerno in potrebno, da skrajša vse društvene subvencije za leto 1927. še za 50.000 Din, ne bo pač skupna vsota letošnjih daril mnogo prekoračila zneska 100.000 Din!

Kako redko hvaležno polje bi bila naša kmečka reja pod drugimi razmerami!

Radi boljšega pregleda dirk bodi naveden spored v celoti:

Kolo jahačev in vozačev v Ljutomeru.

SPORED KASAČKE DIRKE

dne 8. septembra 1927 ob 14. uri na dirkališču žrebarne na Cyenu pri Ljutomeru. Vodstvo dirke: F. Zemljčič, vodja; dr. A. Salberger, končnik; F. Repič, časovnik; A. pl. Rossmann, F. Žitek, L. Kuharič, F. Galunder, progovniki; J. Baukart, starter; R. Ogrin, blaginik; dr. C. Porekar, zdravnik; A. Škof, veterinar; A. Sonnenwald, reditelj. Dolgost proge 800 m. Nagrade 7000 Din. Splošne določbe: Vsi konji morajo biti rojeni pri kmetu v srezu Ljutomer. Pri dvovprežni dirki se smejo rabiti samo vozovi s 4 sedeži in z železom okovanimi kolesi. Posebno nagrado po 100 Din dobi vsak trileten konj, ki pri dirki 1 km v najmanj 2. minutah. Tako nagrado dobi posamezen konj samo enkrat. Ako se vozi v oddelkih, se razdele dobitki po doseženih časih. — Seznam konj in zneski nagrad: Dona Dillon, 4letna žrebica 1040 Din, (Princ Dillon-Milica); Dragolina, 7letna kobila 7680 Din (Bluff-Dragica 2); Dvorna, 4letna žrebica (Bluff-Directa); Felčika, 3letna žrebica 400 Din (Pozor-Fenica); Karolina, 4letna žrebica 2965 Din (Otelo-Fenica); Nadina, 6letna kobila (Danko-Nada); Nelka, 3letna žrebica 3250 Din (Sokol-Nigra); Otela, 4letna žrebica 600 Din (Otelo-Čiča); Ovina, 9letna kobila (Feniks-Milica); Pina, 12 letna kobila (Feniks-Prinzessin); Polda, 3letna žrebica (Bluff-Pina); Preda, 13letna kobila (Vaselin-Prinzessin); Princ, 3leten konj (Princ Dillon-Zora); Schatz, 3leten žrebec (Otelo-Serifa); Silva II, 3letna žrebica 1650 Din (Princ Dillon-Little Ship); Zlata, 3letna žrebica 300 Din (Princ Dillon-Zora). — I. Sistemizirana konjerejska nagrada 1927 za 4, 5 in 6letne konje, izhajajoče iz slovenske kmetijske reje. Vozil lahko vsakdo. Dolžina proge 2200 m. Dodatek za vsako zmago nad 5000 Din 80 m, za vsako drugo zmago 10 m, konji, ki niso več v kmetijski posesti 50 m. Nagrade: 1500 Din, 800 Din, 400 Din, 300 Din, skupaj 3000 Din. I. Donna Dillon, M. Špindler, Gajševci 2200 m; 2. Karolina, Franc Kardinar, Banovci 2220 m. — II. Enovprežna dirka za 3letne konje. Dolžina proge 2000 m. Vloga 15 Din. Dodatki za pridirkanih 700 Din 30 m. Nagrade: 400 Din, 300 Din, 200 Din, 100 Din, skupaj 1000 Din. I. Princ, Ludvik Kardinar, Krapje 2000 m; 2. Polda, M. Filipič, Staranovavas 2000 m; 3. Zlata, J. Vaupotič, Lokavci 2000 m; 4. Felčika, F. Heric, Boreci 2000 m; 5. Silva II., S. Vrtnjak, Ključarovci 2060 m; 6. Nelka, A. Slavič, Banovci 2120. — III. Glavna enovprežna dirka za 4–12letne konje. Handicap. Dolžina proge 2400 m. Vloga 15 Din. Nagrade: 600 Din, 450 Din, 300 Din, 100 Din, 50 Din, skupaj 1500 Din. I. Dvorna, A. Bežan, Šalinci 1990 m; 2. Donna Dillon, M. Špindler, Gajševci 2000 m; 3. Otela, L. Novak, Ključarovci 2000 m; 4. Ovina, A. Razlag, Sitarovci 2200 m; 5. Dragolina, A. Jurša, Radgona 2250 m; 6. Pina, M. Filipič Staranovavas 2350 m; 7. Nadina, M. Slavič, Ključarovci 2380 m. — IV. Dvovprežna dirka za 3letne in starejše konje. Handicap. Dolžina proge 2400 m. Vloga 5 Din za vsakega konja, 15 Din za vprego, katera dirka. Nagrade: 600 Din, 400 Din, 300 Din, 200 Din, skupaj 1500 Din. I. Dvorna—Schatz, A. Bežan—A. Peršak 2060 m; 2. Schatz—Ovina, A. Peršak—A. Razlag 2120 m; 3. Otela—Felčika, L. Novak—F. Heric 2140 m; 4. Zlata—Silva II., J. Vaupotič—S. Vrtnjak 2160 m; 5. Ovina—Donna Dillon, A. Razlag—M. Špindler 2180 m; 6. Dragolina—Zlata, A. Jurša—J. Vaupotič 2180 m; 7. Polda—Felčika, M. Filipič—F. Heric 2200 m; 8. Polda—Pina, M. Filipič 2300 m; 9. Karolina—Dragolina, F.

Kardinar—A. Jurša 2400 m; 10. Nelka—Nadina, A. Slavič—M. Slavič 2440 m; 11. Pina—Preda, M. Filipič 2440 m.

V prvi točki so vozili za konjerejsko nagrado, ki jo je darovalo mariborsko društvo (sistemizirana rejna dirka). Otelova hči Karolina, last gosp. Franca Kardinarja, je dobila dirko četaje, sledila ji je Donna Dillon pod vajeti vozača seni. gosp. Alojza Razlaga.

Zmaga v dirki za 3letne konje je pripadla z lahkoto na našo najboljšo mlado kobilo Nelko, last gosp. Al. Slaviča, v času 1 : 49, kljub dodanih ji 120 m. Druga je bila mnogo obljubujoča kobila Polda, last gosp. Mih. Filipiča (2 : 01), tretja Pozorjeva hči Felčika (2 : 012), last gosp. Š. Vrtnjaka, v času 1 : 588; Zlata in Princ sta sledila.

V glavni dirki je zmagala pridna Pina, last gosp. Mih. Filipiča v 1 : 44, trdo zasledovana od derby-zmagovalke Nadine 1 : 43, pod izvrstno in spretno roko starega Marka Slaviča. Tretja je bila Dragolina, last Al. Jurša v 1 : 50, četrta Ovina v 1 : 53, tej sta sledili Otela in Dvorna.

Dirko redke lepote je vozilo 6 dvovpreg. Dobro zaslužen zmago si je priborila prvorazredna dvojica Nelka—Nadina v času 1 : 59, pod sijajnimi vajeti Alojza Slaviča, ki je moral odstopiti najsprejnejši dvojici Zlata—Silva 280 m. Trdo borbo je imel z Dragolino—Karolino (vozač Jurša) 2 : 02,9, tretji sta bili Polda—Felčika (vozač Heric) v času 2 : 13, ki pa nista mogli sami sebe čisto doseči; četrta sta bili Pina—Preda, last Mih. Filipiča, v času 2 : 03,6.

Izjednačenje se je v handicapu dobro posrečilo, ker so bili v glavni dirki prvi trije konji le za 4 sekunde oddaljeni drug od drugega, v dvovprežni dirki pa so bile prve tri dvovprege na koncu celo le za 3 sekunde druga od druge.

Dne 24. in 25. septembra se bo udeležilo 6 ljutomerskih konj razstave v Ljubljani, kjer bodo gotovo vzbujali pozornost s svojim prvovrstnim eksterijerjem. Dvojica od njih, Nelka in Polda, se bosta udeležili tudi v dirkah.

Rohsmanit.

Kobilarna ali žrebčarna?

V tretji letošnji številki je objavil »Konjerejec« daljši članek pod naslovom »Je li kobilarna Sloveniji potrebna?« S pogumnimi besedami nam je gosp. pisec povedal marsikatero bridko resnico. Ker je ravno to vprašanje za konjerejo Slovenije trenutno najvažnejše, upam, da mi uredništvo dovolj, da se i jaz s par vrsticami oglasim.

Nobena panoga živinoreje ni tako močno pod vplivom oblasti, kakor konjereja. V vseh drugih panogah se oblast omeji na redarstvene posle in dajanje večjih ali manjših denarnih prispevkov za razne pospeševalne namene. V konjereji pa stopa kot voditeljica vsega dela, kot glavna vzgojiteljica plemenjakov aktivno na čelo vse reje. Tako je povsod in tako mora tudi biti.

Za opravljanje teh svojih dalekosežnih nalog potrebuje oblast primerne zavode. Po svojem obsegu in namenu so ti zavodi zelo raznolični. Lahko jih pa podelimo v tri skupine in sicer: kobilarne, žrebčarne in oblastvene plemenilne postaje.

1. Kobilarne (Ergele): Kobilarnam pripada naloga vzgajati plemenske žrebce za potrebe podeželske konjereje, v kolikor si jih ta v primernem številu in v dovoljni kakovosti ne more sama vzgojiti. Jasno je, da gre tukaj predvsem za toplokrvce raznih tipov. (Običajni vzgojitelj težkih žrebcev je kmet.) Kobilarne močno vplivajo na vso konjerejo širše okolice. S stalno oddajo enotno tipiziranih žrebcev prekasijo podeželsko konjerejo tako, da postane s časoma več ali manj enotna. Mnogo konjskih pasem je nastalo le potom kobilarn. Tej veliki nalogi kobilarne najbolj služijo, če gojijo vsaka

eden sam tip konja, samo eno pasmo ali eno pleme. Vsaka kobilarna mora imeti zelo obširna zemljišča, ker le tedaj lahko drži dovolj plemenskega blaga, da se lahko poslužuje modernih rejskih metod, predvsem stroge plemenske odbire po enkrat za vselej začrtanem plemenskem cilju. Le pri dovolj številnem materialu je verjetno, da se včasih narodi posebno dober žrebec, ki postane pepinijer, to je plemenjak, ki ga rabi kobilarna sama za svoje kobile. Ti pepinijeri so torej očetje bodočih podeželskih plemenjakov.

Kobilarnam se navadno dodeli gotovo ozemlje, za katerega morajo vzgajati potrebne žrebce. Pri tem je možno, da se ozemlje kake države na področje posameznih kobilarn docela porazdeli. Zelo pogosto pa pasemski okoliši niso točno razmejeni in se zato kobilarne s svojim delokrogom križajo.

2. Žrebčarne (Pastuharne): Žrebčarne se od kobilarn strogo ločijo. So nekaj povsem drugega. Nimajo naloge, same vzgajati konj. Živi inventar kobilarn in žrebčarn je povsem različen. Medtem, ko imajo kobilarne veliko število kobil in le par prvovrstnih žrebcev, nimajo žrebčarne nobenih kobil, pač pa veliko število žrebcev. Običajno gojijo kobilarne konje ene same pasme. Žrebčarne imajo žrebce vseh pasem, katere se v okolišu gojijo in to tudi težke. Vsaka žrebčarna ima točno določeno teritorialno področje. Delokrog posameznih žrebčarn se nikdar ne more križati. **Žrebčarne so rezervoar žrebcev vseh v podrejenem ozemlju zastopanih konjskih pasem, katere po potrebi razvrstijo.** Ta porazdelitev je deloma trajna, žrebci se oddajajo kmetovalcem v privatno oskrbo, deloma pa začasna, osnujejo se ekspoziture, plemenilne postaje, s potrebnim številom žrebcev.

Kakor tedaj vidimo, je žrebčarna regulator za številčno in kakovostno pravilno razdelitev žrebcev. To nalogo doseže s sodelovanjem pri licenciranju žrebcev, ki so privatna last, in dalje z razvrstitvijo svojih žrebcev, katere deloma dobiva iz kobilarn, deloma jih nabavi v tu- in inozemstvu. Vse žrebce nadzoruje, zbira in urejuje podatke o plem. uspehu, skrbi za vse potrebne tiskovine itd. To je tedaj glavna, pa ne edina naloga žrebčarne.

Druga važna naloga žrebčarn je, da s svojimi organi vodi, nadzira in pospešuje vso konjerejo svojega okoliša. Upravnik žrebčarne mora sodelovati pri licencovanju žrebcev, premovanju plem. konj, se mora brigati za kmečke dirke, sodelovati mora pri vseh konjerejskih organizacijah, pisati hipološke članke in imeti predavanja in tečaje.

Mnenje nekaterih gospodov, da bi mogel sreski ekonom uspešno voditi pospeševanje vseh živinorejskih panog poleg vseh ostalih kmetijskih strok je utopija. Še specialist-živinorejec bi težko opravil zelo komplicirano delo, ki ga zahteva današnje visoko stanje konjereje. Edino osebnost, ki se bavi izključno s konjerejo, si bo pridobila potrebno znanje in avtoriteto, da do vseh podrobnosti uspešno vodi konjerejo. Taka oseba pa ni nikdo drugi, kot upravnik žrebčarne. Upravitelj kobilarne tega ne more, ker je njegov teritorialni okoliš prevelik in ima v kobilarni tudi vse drugačne naloge.

3. Plemenilne postaje: V širšem pomenu besede prištetimo plemenilnim postajam vse kraje, ki imajo kakršnegakoli za plemenjenje dovoljenega žrebca. V ožjem smislu besede pa gre za ekspoziture žrebčarn, ki se uredijo navadno samo za čas plemenilne dobe. Torej ne gre tukaj za posebne samostojne zavode, vsaj navadno ne! Imajo potrebno število žrebcev za oplemenitev okoliških kobil in osebje za strežbo. Po poteku plemenilne dobe se osebje z živim inventarjem zopet povrne v žrebčarno. Takih drž. plem. postaj je pri nas vsako leto manj.

Tako torej izgleda organizacija javnih hipoloških zavodov teoretično. Sedaj se pa povrnimo k vprašanju, ki nas danes praktično zanima.

ALI POTREBUJEMO V SLOVENIJI KOBILARNO ALI ŽREBČARNO?

Poglejmo najprej, kaj bi nam nudila kobilarna! V Sloveniji danes prevladuje težki konj. Lahkih žrebcev plemeni letos 57, od tega so štirje privatni in 53 državnih. Kolikor sem informiran, to število docela zadostuje. Če računamo, da traja povprečna plemenska sposobnost toplokrvnega žrebca 10 let, bi morali letno nadomestiti pet žrebcev. Za odgojo teh žrebcev bi zadostovala kobilarna s kakimi 20. kobilami in enim pepinierom. Jasno je, da kobilarna tako majhnega obsega nikakor ne bi mogla doseči znatnih uspehov. Lahko bi vzgajala sicer žrebce tudi za druge pokrajine; vendar za to ni potrebe, ker je država s kobilarnami saturirana. Tudi ni naša naloga skrbeti za druge pokrajine, temveč dognati ono, kar sami potrebujemo. Če pa nadalje premislimo, da pripadajo lahki žrebci v Sloveniji danes 5. ali 6. pasmam, se slika še spremeni na slabše, kajti potrebovali bi tedaj za vsakoletno nadomestilo (če bi hoteli sedanje razmere obdržati) enega ameriškega dirkača, 1 lipicanca, 2 angleška polkrvca in 1 arabskega polkrvca. To vzgojiti je seveda absolutno nemogoče. Pa tudi, če bi obdržali le enega ali dva tipa lahkih konj, mislim, da je pač dovolj dokazano, da nam je kobilarna nepotrebna.

Če bi kljub temu kobilarno dobili, le ne bi imeli onega, kar nujno potrebujemo, rezervoar žrebcev vseh, tudi težkih pasem, pod strokovnim vodstvom osebnosti, ki bi se obenem brigala za celotno našo konjerejo.

Ni mi treba več razlagati, kaj bi nam mesto nepotrebne kobilarne nudila dobro urejena žrebčarna. To sledi iz preje povedanega dovolj jasno.

Prepričan sem, da je g. pisec članka v 3. številki »Konjerejca« vsaj na tihem mojega mnenja. Če kljub temu propagira kobilarno, tega ne stori iz prepričanja, temveč le iz taktičnih razlogov. Ministrstvo je namreč izdalo poseben pravilnik za konjerejo, kateri pa žrebčarn v obče ne navaja. Predvideva pač razmeroma številne kobilarne, pa nobenih žrebčarn. Kobilarnam pa bi pripadale deloma tudi naloge, ki smo jih bili vajeni videti v rokah žrebčarn. Prepričan pa sem, da teh nalog nikdar ne bodo mogle izpolniti tako, kakor si to želimo in kakor smo bili dosedaj navajeni. Že teritorialni obseg take kobilarne je prevelik, da bi mogla voditi račune o vseh lokalnih potrebah konjereje širom razsežnega področja. Poleg kobilarn pa pozna ministrstvo le še navadne plemenilne postaje. Ker torej tako zelo potrebne žrebčarne ministrski pravilnik odklanja, bi morali skušati doseči za Slovenijo kobilarno. Če bi jo enkrat imeli, bi pač morala delovati tako, kakor je za nas potrebno. Tako nekako je taktični načrt gospoda pisca razprave. Vsaj meni se čini, da so to njegovi zaključki. Dozdeva se mi, da ta taktika ne bi bila dobra. Beograd bi našo željo po kobilarni lahko vsak čas po pravici zavrnil. Prvič nam lahko stvarno dokaže, da kobilarne ne rabimo, drugič se lahko sklicuje na to, da smo jo sami večkrat odklonili. **Mnenja sem, da moramo prejkoslej vstrajati na svoji zahtevi po popolni neokrnjeni in dobro organizirani žrebčarni.** Ministrski pravilnik nas ne sme ustrašiti! Če se zakoni spreminjajo in se često celo razpravlja o spremembi ustave, se bo morala doseči tudi sprememba pravilnika, ki je za nas absolutno neprikladen.

Zahtevajmo torej neokrnjeno, dobro organizirano žrebčarno z lastnim proračunom, dovolj žrebci vseh pasem in zadostnim osebjem. Biti mora pod vodstvom agronoma ali veterinarja, torej uradnika I. kategorije, ki bo imel poleg teoretske naobrazbe v svoji stroki in še posebej v živinoreji tudi prav temeljito konjerejsko prakso.

Društvene in druge krajše vesti.

V Ljutomeru se je vršilo premovanje plemenskih konjev dne 3. septembra. Prigon je bil zadovoljiv, material zelo lep, zlasti pa pri dve- in enoletnih. Tekmovalo je 25 kobil z žrebeti, 19 žrebic 3- in 4letnih, 18 dveletnih, 21 enoletnih in 17 žrebčkov v starosti do treh let.

Pri kobilah je dobil prvo darilo g. Martin Nakovec iz Grlave, za kobilo po Feniksu, žrebe po Rodaunu.

Pri 3- in 4letnih žrebicah je dobil prvo darilo g. Franc Kovačič iz Cvena s 3letno žrebico po materi »Vaselin«, po očetu »Gidran«. Pri 2letnih g. Franc Žitela iz Bučočovc, za žrebico, po materi »Vaselin«, po očetu »Firlefanc«. Pri enoletnih pa g. Franc Osterc iz Vučje vasi, za žrebico po materi »Straubinger«, po očetu »Pozor«.

Med žrebci je odnesel prvo darilo g. Miha Filipič iz Stare-novevasi za 3letnega žrebca, iz matere po »Furioso 50« in po očetu »Pozor«.

Ljutomerski konjerejci blago, ki ga postavijo na premovanje, že sami zelo dobro odberejo, tako, da ima ocenjevalna komisija težak posel, ker je skoraj vse prvovrsten material in je prireditev res razstava.

Prireditev se je vršila pri lepem vremenu na Glavnem trgu. Posetil jo je g. veliki župan mariborske oblasti dr. Schaubach v spremstvu kmetijskega referenta g. inž. Zidanška, kot zastopnik oblastnega odbora pa oblastni odbor-nik g. Zupančič. Komisijo, ki je ocenjevala, so tvorili živino-rejski referent g. Zupanc, g. Rosmanit Alfred ter g. živino-zdravnik Veble. Udeležil se je tudi sreski poglavar dr. Hubad s svojimi referenti.

Razdelilo se je 67 denarnih daril v skupnem iznosu 8130 Din ter 3 častne diplome in 2 priznanici. Lokalni faktorji so prispevali 5300 Din in sicer so prispevali:

Okrajni zastop	1500 Din
Mestni zastop	1000 «
Zadruga za rejo žrebet, Cven	1000 «
Posojilnica Križevci	300 «
Obrtna banka, Ljutomer	250 «
Okrajna posojilnica Ljutomer	200 «
Kmetijska podružnica Ljutomer	200 «
Vas Banovci	150 «
Občina Grlava	100 «
Občina Križevci	100 «
Občina Lukavci	100 «
Posojilnica Veržej	100 «
Posojilnica Sv. Jurij ob Ščavnici	200 «
Kmetijska podružnica Veržej	100 «

Vsi zaslužijo posebno priznanje in našo najlepšo zahvalo. S tem so dokazali, kako pravilno pojmujejo izredno važnost smotrene konjereje za ljutomerski okraj.

Prireditev se je izvršila ob lepi udeležbi občinstva v najlepšem redu pod vodstvom društvenega predsednika ter s sodelovanjem ravnatelja g. Griveca.

V Šmarju pri Jelšah je bilo premovanje plemenskih konjev dne 5. septembra t. l. To je mali mrzlokrvni okoliš z malim številom, vendar pa precej dobrih konjerejcev. Prigon je bil 55 glav in sicer: 19 kobil z žrebeti, 14 tri- in štiriletnih, 12 dveletnih in 10 enoletnih žrebic. Razdeljenih je bilo 30 denarnih daril v skupnem iznosu 3570 Din ter ena častna diploma in ena priznanica. K darilom so prispevali okrajni zastop Šmarje pri Jelšah 1700 Din, Hranilnica in posojilnica pa 300 Din. Najlepše priznanje in zahvala darovalcem, ki so tako omogočili, da se je moglo premovanje v tem kraju izvršiti. Prvo darilo med kobilami z žrebeti je dobil za svoji dve kobili in sicer eno po »Niklu«, drugo po »Carolusu«, prvo žrebe po »Guinet de S«, drugo po »Goričanu«, posestnik g. Ivan Javornik iz Selc. V drugi skupini je dobil prvo darilo g. Franc Jerovšek iz Ponikve za 4letno žrebico po »Gaehu«, v tretji skupini g. Ivan Zupanc iz Grobelna za žrebico po »Gaehu I.« Med enoletnimi je dobila prvo darilo žrebica po »Brabanu I.«, lastnik g. Ivan Kunej, Trebče.

Premovanje so posetili v zastopstvu velikega župana mariborske oblasti veterinarski referent dr. I. Rajar ter živinorejski referent g. Zupanc ter v imenu oblastnega odbora oblastni odbornik g. Zupanič. Udeležila pa sta se prireditve tudi sreski poglavar dr. Hrašovec ter sreski kmetijski referent g. Šlamberger. Društvo so zastopali gg. predsednik Petovar, podpredsednik Turnšek in ravnatelj Grivec. Prireditev je potekla v najlepšem redu, ob lepi udeležbi domačega občinstva in naj bode v spodbudo v nadaljnje smotreno delovanje v konjereji.

Izdaja: Konjerejsko društvo za mariborsko oblast, Ivanjkovci, predstavnik: Fran Veble, živinozdravnik. — Za uredništvo odgovoren: Vekoslav Cizel. — Tisk Mariborske tiskarne, predstavnik: Stanko Detela, ravnatelj — Vsi v Mariboru.

KOMATI IN OPREME

za konje od navadne do najfinejše
vrste za lahko in težko vožnjo,
kakor tudi razne potrebščine:

DEŽNE PLAHE

za konje in vozove, svetiljke za
kočije, bičevnike, brzde, kresal-
nike za noge. Dalje velika izbira
potnih kovčkov, ročnih torbic,
listnic, nahrbtnikov, gamaše i. t. d.
Nagobčniki in ovratniki za pse

GONILNI JERMENI

za mline in žage

IVAN KRAVOS

Aleksandrova cesta št. 13 Slomškovo trg št. 6

MARIBOR